

ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ

ОҚУШЫ ДӘПТЕРІ

8

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

**«БӨБЕК» ҰЛТТЫҚ ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ,
БІЛІМ БЕРУ ЖӘНЕ САУЫҚТЫРУ ОРТАЛЫҒЫ**

ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ

ОҚУШЫ ДӘПТЕРІ

8-СЫНЫП

Алматы
2018

«Өзін-өзі тану» рухани-адамгершілік білім беру
бағдарламасының авторы С.А. Назарбаева

**Қазақстан Республикасының Білім және ғылым
министрлігі ұсынған**

Өзін-өзі тану: Оқушы дәптері. 8-сынып. / Р.Мұратханова, Р.О.Ізғұттынова,
Б.Ш.Алиев. – Алматы: «Бөбек» ҰҒПББСО, 2018. – 100 б.

Оқушы дәптері оқушылардың шығармашылық және жобалық іс-әрекеттер орындауына арналған. Дәптерде жалпыадамзаттық құндылықтар мен олардың қасиеттерінің мәнін ашатын әртүрлі тапсырмалар ұсынылған.

ҚҰРМЕТТІ ЖАС ДОСТАР!

Сендер оқу жылы барысында қайырымдылық іс-әрекет жасау арқылы өздерің өмір сүріп отырған қоғамның дамуына және жетілуіне өз үлестеріңді қосу мақсатында **«Қоғамға қызмет ету»** тақырыбы бойынша жоба орындайтын боласыңдар.

Сендер үшін өзінді тану, өзінді тануға үйрену өте маңызды. Өзінді танысаң, өзгелерді де тани аласың. Айналаңдағы адамдарды түсінетін боласың, әлемді танып-білуге ұмтыласың. Өзіңе, өзгеге және өмірге қатынастарыңды айқындап, өзіндік ұстанымдарыңды, өмірлік көзқарастарыңды, іскерлік дағдыларыңды анықтап, оны өмірде қолдана білуге үйрену арқылы өздеріңнің ішкі әлемдеріңді танудың жаңа жолдарын ашасыңдар.

I ТАРАУ ТАНЫМ ҚУАНЫШЫ

1-2 сабақтар БҰЛ ӘЛЕМГЕ КЕЛГЕН СОҢ...

Адамзаттың бәрін сүй бауырым деп ...
Абай

1-тапсырма

Ұлы ойшыл Абайдың «Әсемпаз болма әрнеге» өлеңін оқып, адамның өмірдегі орны туралы пікіріңді жазып, ортаға салып айт.

2-тапсырма

Ұлы ойшыл Абайдың табиғат туралы өлеңдерін оқып, өлеңнің мазмұны бойынша сурет сал.

5-тапсырма

Мәтінді оқып, ондағы Мәлік Ғабдуллиннің «өмір жолы үлкен қозғалыс» деген ойын таратып жаз..

Өмір жолы қандай қызықты, қандай қиын, үңіле қараған адамға оның қызығы да қиындығында емес пе?.. Өмір жолы үлкен қозғалыс: ол қозғалыс әрқашанда алға, алысқа құлаш сермейді, талай өркешті толқындарды да кездестіреді.

Мәлік Ғабдуллин

6-тапсырма

Өлеңді оқып, өмірге байланысты түйінді сөздерді теріп жаз. Мағынасын түсіндіріп бер.

Мағжан Жұмабаев

Өмір – өзен, сылқ-сылқ күлер, сылдырар,
Қайда ағады, оның жөнін кім сұрар?
Аққан сумен біз ағармыз, кетерміз,
Ағынға ермей, жағасында кім тұрар?
Өмір – көпір от үстінде салынған,
Діңгектері зәндем отқа малынған.
Қорқу білме, аяқтарың таймасын,
Ойнап қана өт, шарпу көрме жалыннан.

3-4 сабақтар АР-ҰЖДАН ҮНІ

Арлы адам – ардақты, ар – ардақтың анасы

Бауыржан Момышұлы

1-тапсырма

Шәкәрім Құдайбердіұлының «Айқап» журналында жарияланған «Білімділерге бес сауал» еңбегіндегі сұрақтардың біріне жауап жаз.

- *Ар-ұждан дегеніміз не?*
- *Адам өмірінің мәні неде?*
- *Ең жақсы адам кім?*
- *Адамның адамгершілігі уақыт ағымына қарай өзгере ме?*
- *Адамның адами қасиеті жаңара ма, әлде туа біте ме?*

5-6 сабақтар
ШЫНАЙЫ БІЛІМНІҢ НҰРЫ

**Білімдінің сөзі – ем,
Мейірімі көп, өзі кең**

Мағжан Жұмабаев

1-тапсырма

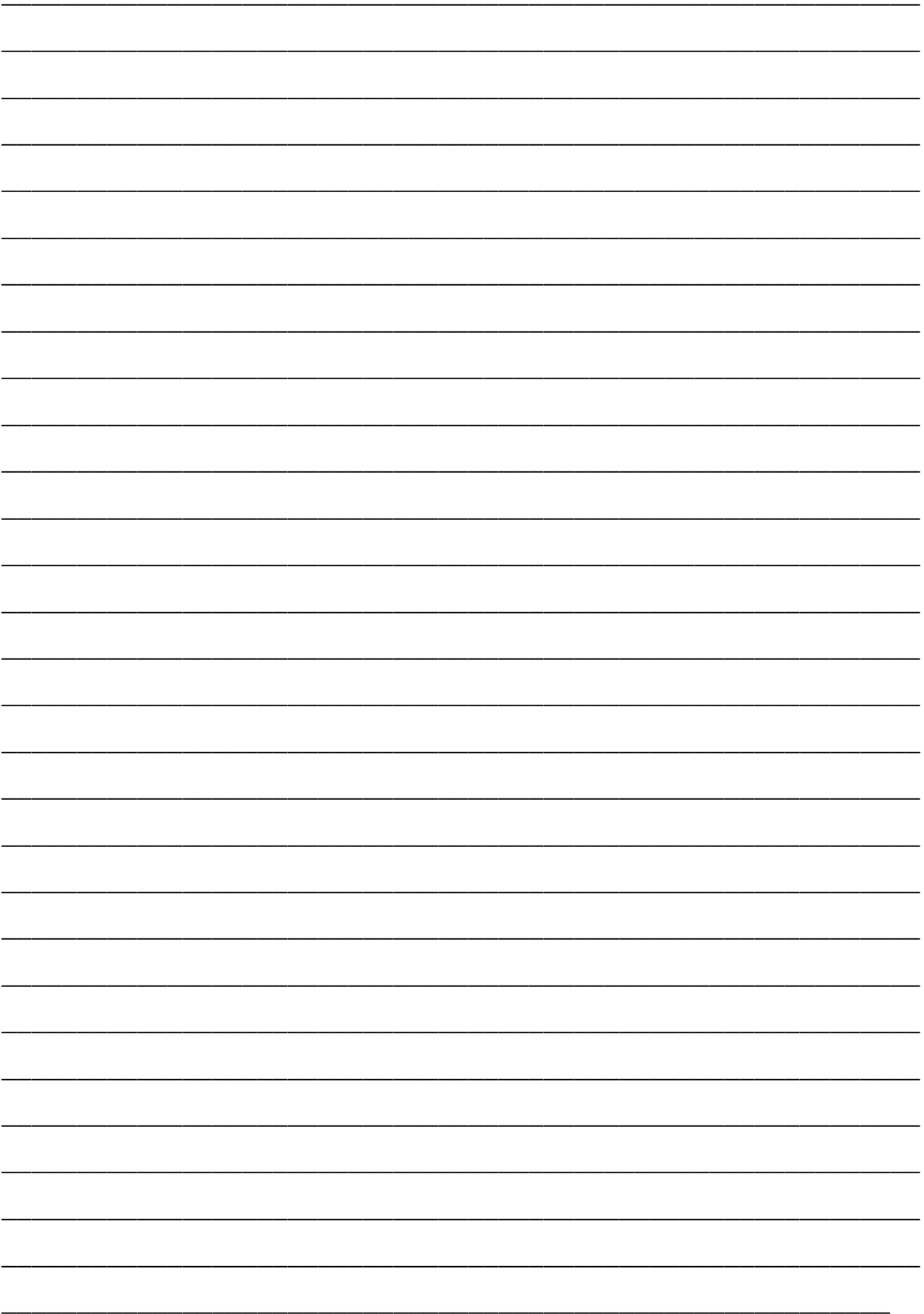
Төмендегі ұлы тұлғалардың ой-тұжырымдарын жинақтап, барлығына ортақ түйінді ойыңды жаз.

Жүсіпбек Аймауытов: Оқу, білім – жанған шырақ ойласаң,
Үйренерсің, іздеп көрсең – қалмасаң.
Қу өнерді, бу белінді, жігер сал.
Пайда аларсың, қаужанарсың, тоймасаң.

Қаныш Сәтбаев: ... Біліміңді еңбек пен өмірдің өзінде шыңдап отыр! Сонда ғана білім деп аталатын асыл тас ешқашан тот баспастай жалтырай да жарқырай да береді.

Әлкей Марғұлан: Дүние тану, білімге талпыну әрбір адамның есейген дәуірінен аңсап қараған түбегейлі ісінің бірі болып келеді. Егер бұл талпыну болмаса, әрбір адам білімге, еңбекке үңіле қарамаса, тек аңша қарын тойдырып, ұйқымен уақыт өткізсе, ешбір ілгері басу – прогресс те болмас еді.

Ебіней Бөкетов: Парасаттылық, шарапаттылық, кеңдік, адалдық ғылымда қызмет істеген әрбір адамға лайық, халқымыздың мәпелеп, бетке ұстары – ғылым адамдары.

**7-8 сабақтар
СҮЙІСПЕНШІЛІК – ТАНЫМ ЖОЛЫ РЕТІНДЕ**

Махаббат – іс-әрекеттің қуатты көзі.

Клод Адриан Гельвеций

1-тапсырма

Оқулықта берілген ағартушы, қоғам қайраткері Ыбырай Алтынсариннің хатын оқып, білім саласына сіңірген еңбегі үшін алғыс хат жаз.

2-тапсырма

Жағдаятты оқып, сұрақтарға жауап жаз.

Бірде дәруіш сапарға шығып, жолда кездескен кез келген жолаушыны «Жүрегің бар ма?!» деген сөзбен қарсы алыпты. Адамдар айтылған сөздің мәніне бірден көңіл бөлмесе де, жолаушылардың бірі, сен «Жүрегің бар ма?!» дегеннің орнына, неге қайырымдылық, махаббат, сенім, жақсылық, тіпті рақымдылық туралы айтпайсың? – деген сауал қойыпты. Сонда дәруіш «Тек жүректі ұмытпауың керек, сонда қалғанының бәрі болады» – деп жауап беріпті.

- *Дәруіштің ойымен келісесің бе?*
- *Сендер қалай түсіндірер едіңдер?*

ӨЗІҢДІ ТЕКСЕР!

Дұрыс жауапты тауып, белгіле.

1-тест

«Адам – өз өмірінің жасаушысы» деген пікірге қалай қарайсың?

- А) Иә, егер адам ар-ұжданымен өмір сүрсе
- Ә) Иә, егер адам тек өз пайдасын ғана ойласа
- Б) Иә, егер адам өзгелер үшін өмір сүрсе

2-тест

Алдыңа қойған мақсатыңа қалай жетуге болады деп ойлайсың?

- А) Адал ниет, берік сенім және тынымсыз еңбектену арқылы
- Ә) Проблемаларды ойлану арқылы
- Б) Тек армандау арқылы

3-тест

Шиеленістен шығатын жолды қалай табуға болады?

- А) Шиеленістің себебін анықтау
- Ә) Шиеленістен шығатын жолдың өзіме әкелетін жағымды өзгерісін анықтау
- Б) Шиеленістен шығатын жолдың екі жаққа да тиімді, адал жағын таңдау

4-тест

Сен ішкі қарсылықтарды еш қиындықсыз қалай жеңер едің?

- А) Ар-ұжданымды басшылыққа алу арқылы
- Ә) Бойымдағы қорқынышпен күресу арқылы
- Б) Ешқандай мән бермеуге тырысу арқылы

ЖОБА КҮНДЕЛІГІ

1-тапсырма. Сұрақтарға жауап жаз:

«Қоғамға қызмет ету» дегенді қалай түсінесің?

Қоғамдық пайдалы қызмет дегеніміз не?

Қоғамның мүддесін өз мүддеңнен жоғары қоя аласың ба?

Қоғам мен адамның байланысы қандай?

Қоғамды көркейту үшін не істеу керек?

Неге адамдар өзара көмекке келуге тырысады?

«Еріктілер» дегеніміз не? Қоғамға тигізер көмегің бен пайдаңды қалай бағалайсың?

Қоғамға қызмет ету үшін қандай қабілеттілік қажет?

2-тапсырма

Сыныппен бірлесіп анықтаған жобаның тақырыбын, мақсатын, міндеттері мен орындалу кезеңдерін жаз.

Жобаның тақырыбы

Жобаның мақсаты

Жобаның міндеттері

ЖОБА КҮНДЕЛІГІ

Жоба кезеңінде байқағаныңды, алған әсеріңді жаз.

Blank lined area for writing.

II ТАРАУ АДАМ БОЛАМ ДЕСЕҢІЗ...

9-10 сабақтар ҚАЙЫРЫМДЫЛЫҚ КӨКЖИЕКТЕРІ

Адам ақылды, кішіпейіл, әділ, батыл да, қайырымды болуға тиіс.
Тек сонда ғана оның осынау адам деген мәртебелі
атпен аталуға құқы болады.

К.Г.Паустовский

1-тапсырма

«Мейірім тамшысы» тақырыбы бойынша қайырымдылыққа
негізделген іс-шараның жоспарын жаз.

11-12 сабақтар
ДОСТЫҚ АЙНАСЫ

Адам баласына адам баласының бәрі – дос.

Абай Құнанбаев

1-тапсырма

Берілген сұрақтар бойынша өз пікіріңді жаз.

1. Достасу неден басталады?
2. Нағыз досты қалай табуға болады?
3. Шынайы достың қандай қасиеттері болуы керек?

2-тапсырма

Жағдаяттардың шешімін жаз.

1-жағдаят. Сенің ең жақсы досың емтиханға дайындалып жатыр. Сен қалай көмектескен болар едің?

2-жағдаят. Өзара достықтың көрінісі ізгі, сыйлы қарым-қатынас болып табылады. Сенің адал досың бар. Досыңа лайық екеніңді қалай көрсеткен болар едің?

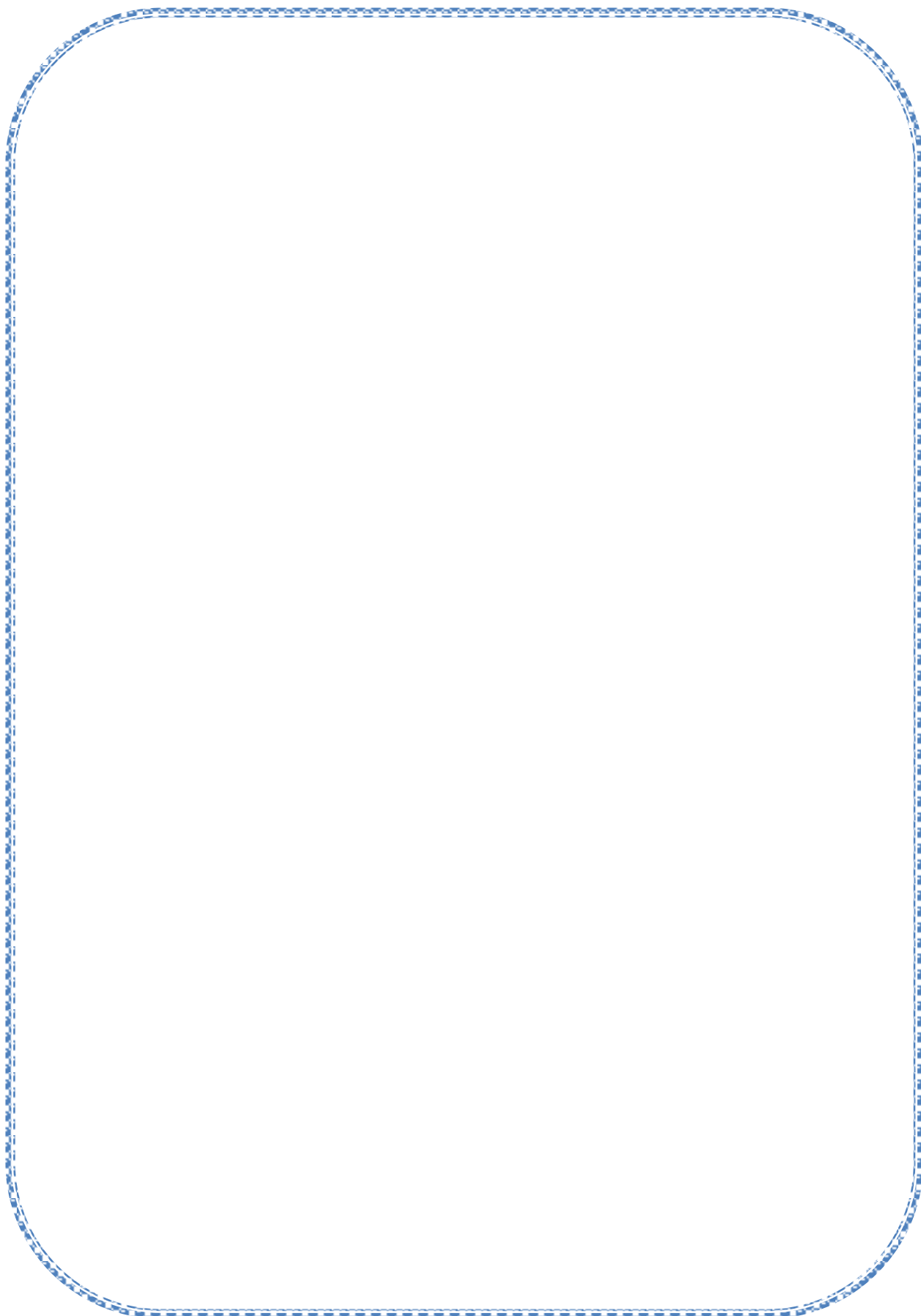
3-тапсырма

Мәтіннен үзіндіні жалпыадамзаттық құндылықтар тұрғысынан талдап жаз.

«Ардақты ағалар, біз – Кеңес, Бақытжан, мен үшеуіміз әкелеріміздің достық шарапатының арқасында кішкене кезімізден дос, бауыр болып өстік. Біріміздің әкемізді біріміз «әке» деп, анамызды «ана» деп, аражіксіз бұл күнге жеттік. Әкелеріміздің өсиет-дәстүрін жалғастырып, балаларымызды достастырып жатырмыз. Бүгін мен алғаш рет немерелі болдым. Бауыржан папамның тұңғыш шөбересі өмірге келді. Сол нәрестенің атын қойып, бата беріңіздер... – деп толқып көзіне жас алды».

5-тапсырма

Достық сөзіне ребус құрастыр.

13-14 сабақтар
СЫЙЛАСТЫҚ БАСТАУЛАРЫ

Сыйласаң, сыйысымды боларсың.

Халық мақалы

1-тапсырма

Өлеңнің мәтінінен алынған үзіндімен танысып «бақыт», «сыйластық» ұғымдарына өз анықтамаларыңды жаз.

- Бақыт қайда барасың?
- Ата-анасын сыйлаған,
- Ұйымшылдық ойлаған,
- Тату жанға барамын.

2-тапсырма

Оқулықтағы Сайын Мұратбековтың «Ананың арманы» әңгімесінен үзінді оқып, әже мен немере арасындағы сыйластық туралы эссе жаз.

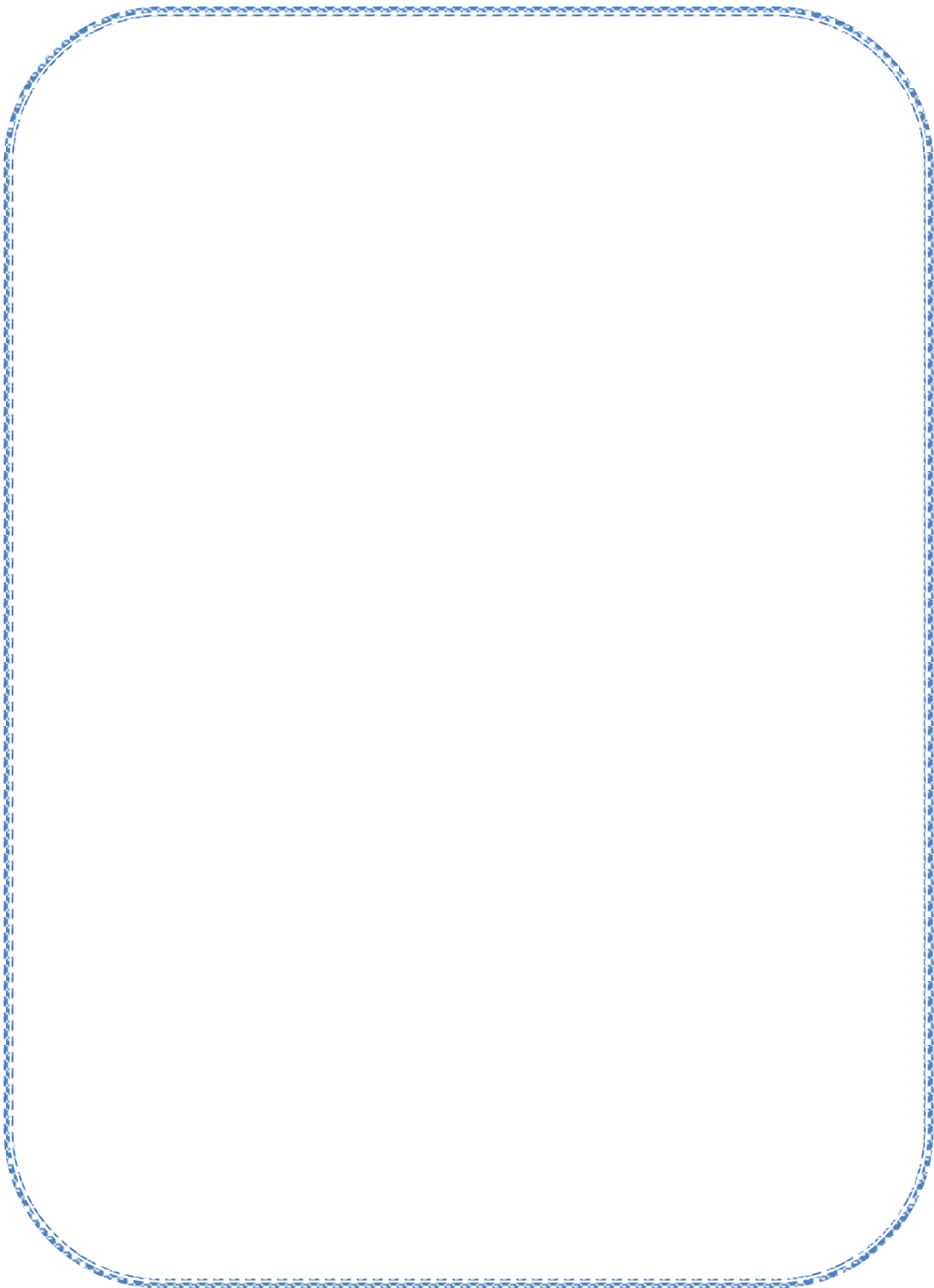
3-тапсырма

Айдабол шешеннің төмендегі өлеңін талдап, сыйластық белгілерін дәптерлеріңе жазыңдар.

Сырттан келген мейманды,
Сәлем беріп, қол алсаң,
Бірінші еткен құрметің.
«Түсіңіз», – деп түс беріп,
Шылбырына оралсаң,
Екінші еткен құрметің.
Есік ашып енгізіп,
Көрпе төсеп, құп алсаң,
Үшінші еткен қызметің.

4-тапсырма

Тігінен оқығанда «Сыйластық» сөзі шығатындай етіп сөзжұмбақ құрастыр.

15-16 сабақтар ОТАНҒА ЖОЛ

Дүниеде туған еліңнен артық ел де, жер де жоқ.

Ғабит Мүсірепов

1-тапсырма

Төмендегі ой-толғауларды жалпыадамзаттық құндылықтар тұрғысынан талдап, ойларыңды жаз.

М. Әуезов: Алтын анам, Отаным, сенен аяр жаным жоқ, сенен іркер күшім жоқ.

В. Г. Белинский: Өз Отанын жан-тәнімен сүю – адамшылықтың асқар шыңы.

И. С. Тургенев: Отансыз бақыт жоқ, кім-кімнің де тамыр жаяр топырағы – туған жері.

В. А. Сухомлинский: Біздің ел – көп ұлтты ел. Кез келген отандасың – қай халықтың баласы болса да ол сенің досың.

Қ. Аманжолов: О, дариға алтын бесік туған жер,
Қадіріңді келсем білмей кеше гөр...
Сүйем сені туған ел – ата мекен,
Абзал анам сенсің ғой құшағың кең.

2-тапсырма

«Мен және менің Отаным» әдеби-музыкалық кештің бағдарламасын жаз.

3-тапсырма

Мақал-мәтелді жалғастырып жаз.

1. Өзге елде сұлтан болғанша, ...
2. Туған жердей жер болмас, ...
3. Отансыз адам, ...
4. Ат айналып қазығын табар, ...
5. Отан – ...
6. Өз елімнің басы болмасам да, ...

4-тапсырма

«Менің Отаным – шұғылалы тәуелсіз Қазақстан» тақырыбына эссе жаз.

ӨЗІҢДІ ТЕКСЕР!

Дұрыс жауапты тауып, белгіле.

1-тест

Көзқарастарыңыз сәйкес келмей, біреумен келіспей қалсаңыз не істер едіңіз?

- A) Ол адамнан аулақ жүремін.
- Ә) Өзімдікін дұрыс деп санаймын.
- Б) Жақын арадағы кездесуде ол адаммен келісімге келемін.

2-тест

Сен үшін маңызды нәрсе не?

- A) Бойыңыздағы дарындылықты ашу.
- Ә) Рухани жетістікке жету.
- Б) Қаржы табу.

3-тест

Сен бос уақытыңды қалай тиімді өткізесің?

- A) Немен айналысатынымды білмеймін.
- Ә) Музыка тыңдап, теледидар көремін.
- Б) Еліктейтін істерімді жауапкершілікпен таңдап, жақын адамдарыма қиыншылық туғызбайтындай етіп ұйымдастырамын.

4-тест

Егер де саған таңдау мүмкіндігі берілсе, сен қайда және қай жерде тұрар едің?

- A) Өткен шақта.
- Ә) Осы шақта.
- Б) Келер шақта.

ЖОБА КҮНДЕЛІГІ

Сыныппен бірлесіп анықтаған жобаның жоспарын жаз.

**III ТАРАУ
АДАМ ЖӘНЕ ӘЛЕМ**

**17-18 сабақтар
ОТБАСЫН ҚАДІРЛЕУ**

**Ата-ананың қадірін білмеген – ел қадірін біле алмас,
Ел қадірін білмеген – ата-ана қадірін біле алмас.**

Бауыржан Момышұлы

1-тапсырма

Оқулықтағы ұлы адамдардың ой-тұжырымдарын оқып, отбасы өнегесі туралы пікіріңді жаз.

3-тапсырма

Мақал-мәтелдің жалғастырып жаз.

1. Ата – асқар тау, ана – бауырындағы бұлақ, бала –
2. Әкенің жақсылығы,
3. Атаңның баласы болма,
4. Әке көрген оқ жонар,
5. Жақсыдан үйрен,
6. Баланың ұяты әкеге,
7. Балапан ұяда не көрсе,
8. Ата – бәйтерек,

4-тапсырма

Отбасын қадірлеу туралы өлең құрастырып жаз.

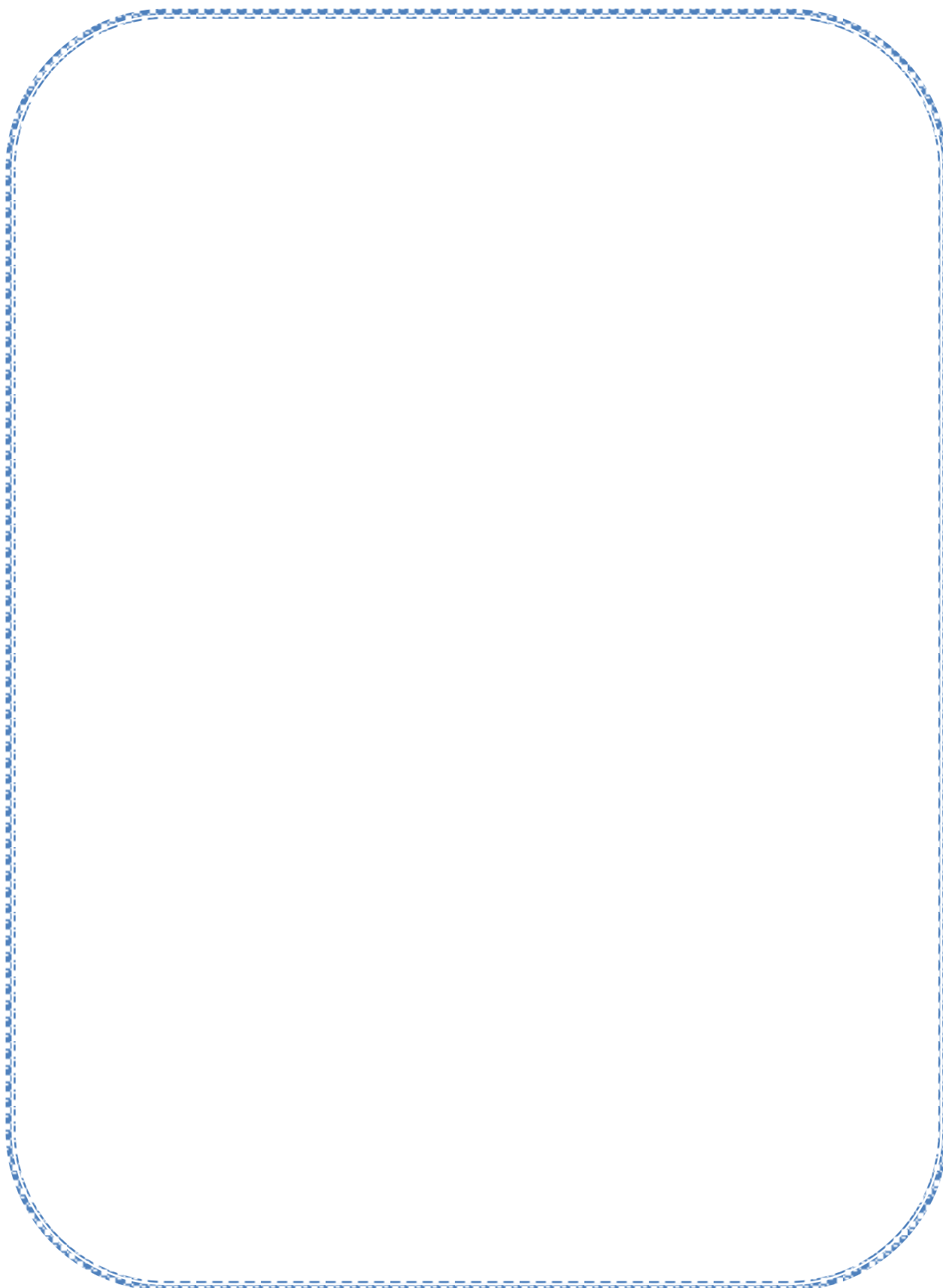

2 жағдаят

Бүгін алгебра сабағынан қорытынды бақылау жұмысы болды. Барлық сабақтарға үзбей қатысып, сабақ мазмұнын толық меңгергендіктен саған бақылау жұмысының есептерін шығару көп қиындық туғызбады. Есесіне, есеп шығаруға қиналып отырған сыныптастарың сенен есеп жауабын өтініп сұрады. Мұғалімге білдірмей сұрағандардың барлығына таратып бердің. Келесі күні мұғалім жұмыстың бағалары қойылған парақшаларды таратып берді. Сыныптағы барлық оқушыларға «бес» деген баға қойылып, саған ғана екілік бағасы қойылыпты. Мұғалімнің мұндай шешімін ішің сезе қойды. Уәж айтуға батылың бармады. Сенің әрекетің қандай?

4-тапсырма

Өз сыныбыңның адамгершілік сипаттағы жетістіктері туралы мақала жазып, газет-журналдарға жарияла.

21-22 сабақтар
ӨЗ МҰРАТЫНА ЖЕТУ

Бойыңызға болашақтың арман-мұраттарын дарытыңыз,
оның өзі шын мәніндегі күн шұғыласы тәрізді.

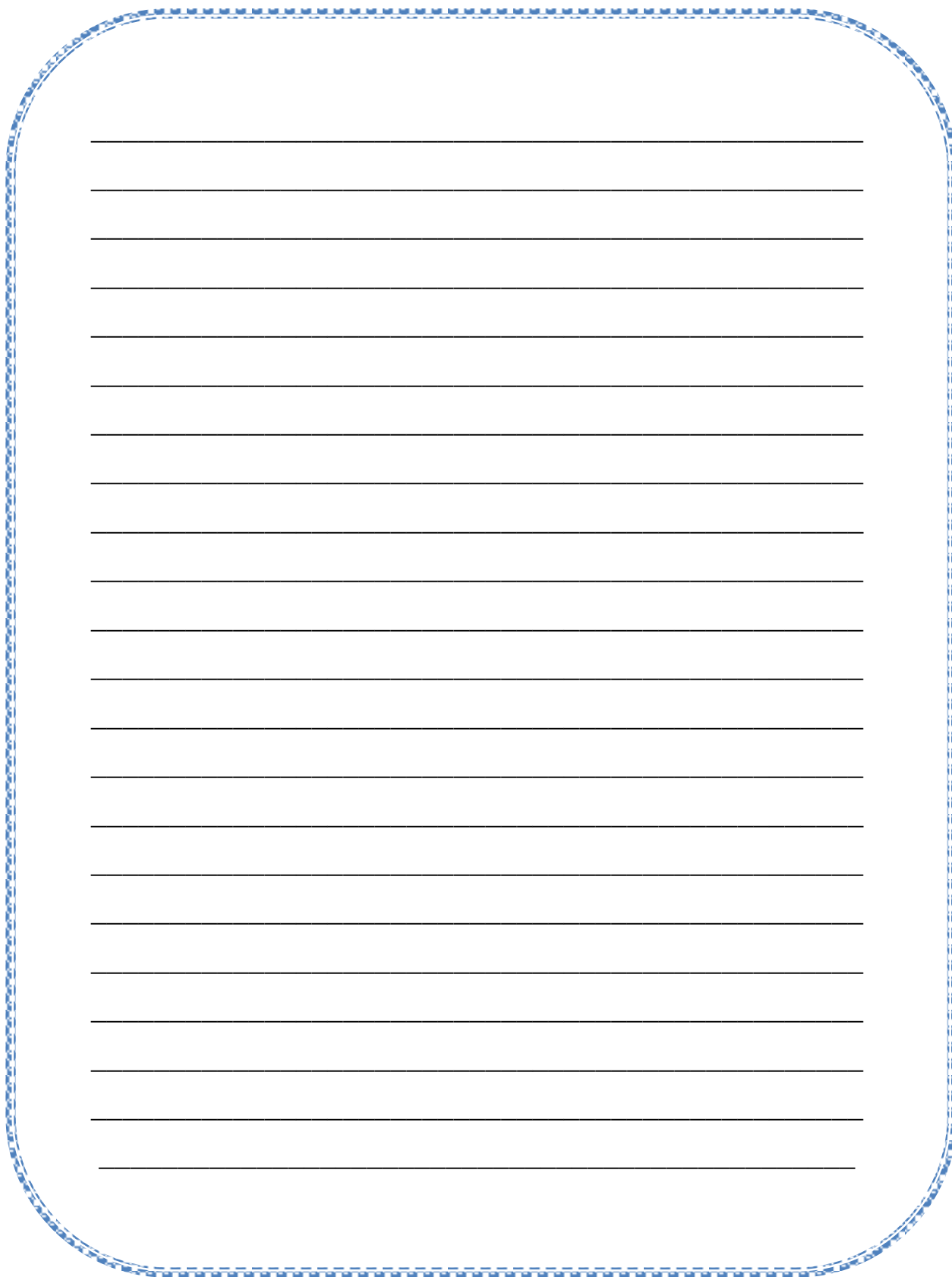
Михаил Салтыков-Щедрин

1-тапсырма

«Мұрат», «мақсат», «арман» ұғымдарына анықтама жаз.

3-тапсырма

Өз еліңе сүйіспеншілігіңді білдіріп, өлең құрастырып жаз.

A large rounded rectangular box with a blue dashed border, containing 20 horizontal lines for writing a poem.

ӨЗІҢДІ ТЕКСЕР!

Дұрыс жауапты тауып, белгіле.

1-тест

«Сыйлассаң, сыйымды боларсың» деген ой-пікірге сенің көзқарасың қандай?

- A) Сыйластық – адамгершілік пен парасаттылықтың белгісі деп санаймын.
- Ә) Ренжітпес үшін ғана сыйлаймын.
- Б) Сыйламас бұрын ойланамын.

2-тест

Сенің үнемі жолың болмаса не істер едің?

- A) Абыржимын.
- Ә) Айналадағылар не ойлайды деп қынжыламын.
- Б) Қатты уайымдамаймын, себебі қиыншылықсыз жақсылық келмейді.

3-тест

Адам тағдыры Отан тағдырымен байланысты ма?

- A) Үзіліссіз байланысты.
- Ә) Байланысты емес.
- Б) Отанын тастап кету оңай.

4-тест

«Мен – әлемнің бөлшегімін» деген ой-пікір туралы көзқарасың қандай?

- A) Мен әлеммен тұтаспын.
- Ә) Мен әлемнен тысқарымын.
- Б) Бұл пікірмен келіспеймін.

ЖОБА КҮНДЕЛІГІ

Жоба кезеңі бойынша сұрақтарға жауап жаз

Нақты қандай іс-шаралар орындалады?

Қандай қиындықтар мен бөгеттер кездесті?

IV ТАРАУ
АДАМЗАТТЫҢ РУХАНИ ТӘЖІРИБЕСІ

25-26 сабақтар
ДАНАЛЫҚТАН ҚАНЫП ІШ...

**Өмірдегі игіліктің ең кішісі – байлық,
ең үлкені – даналық.**

Готхольд Лессинг

1-тапсырма

Оқулықтағы Жүсіп Баласағұнидың өлеңін оқып, онда айтылған үш "жұтқа" кері үш "құтты" тауып жаз.

27-28 сабақтар
ҚАЛАУЛАР ШЕГІ

Қанағаты бар адамға бақыт бұйырған.

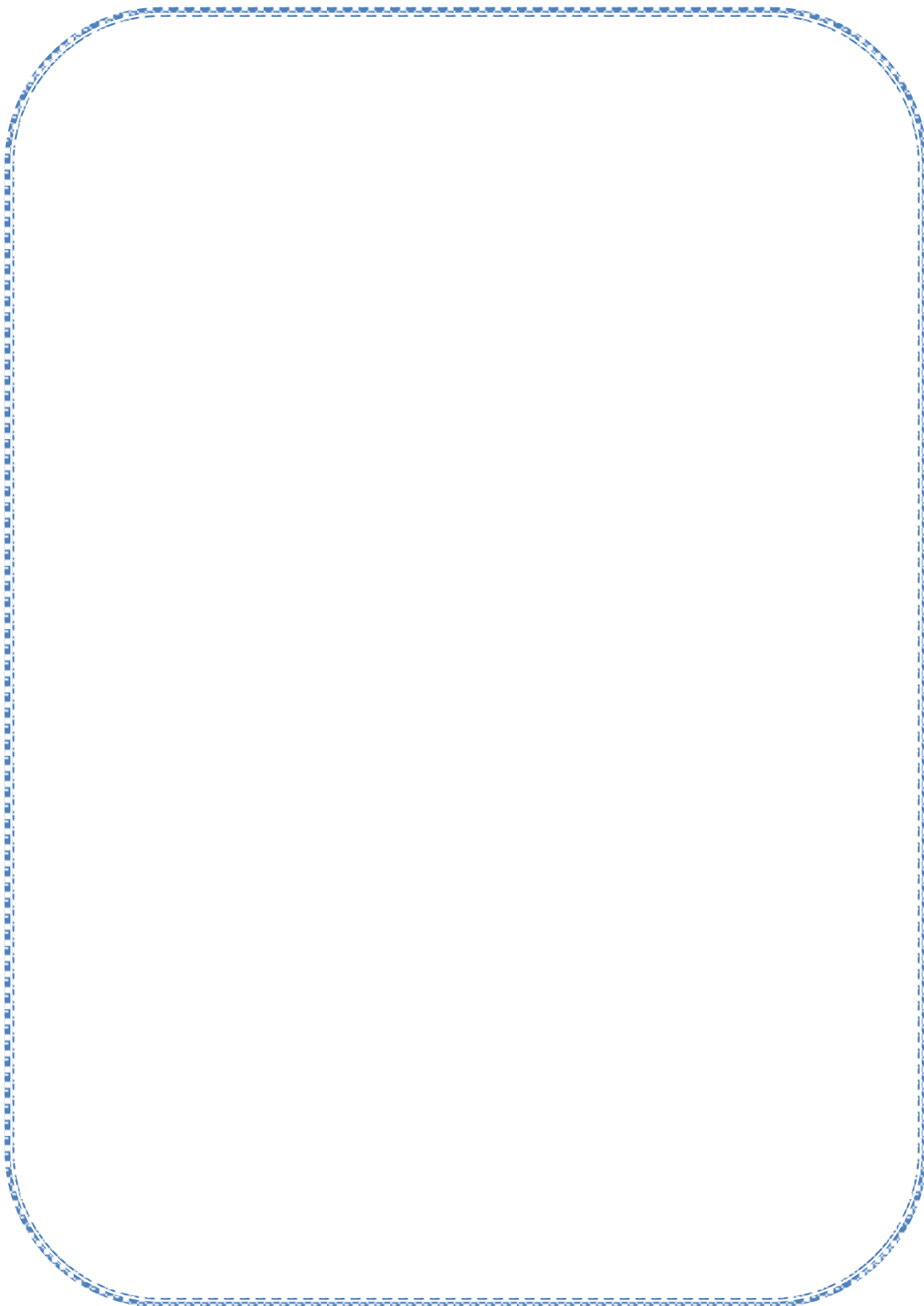
Аристотель

1-тапсырма

Оқулықтағы ұлы адамдардың қанатты сөздеріндегі негізгі ойды тауып жаз.

5-тапсырма

Уақыттың қадірі туралы өлең құрастырып жаз.

29-30 сабақтар
ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАНАТЫНДА

Жаны таза адам сұлулыққа құмар келеді.

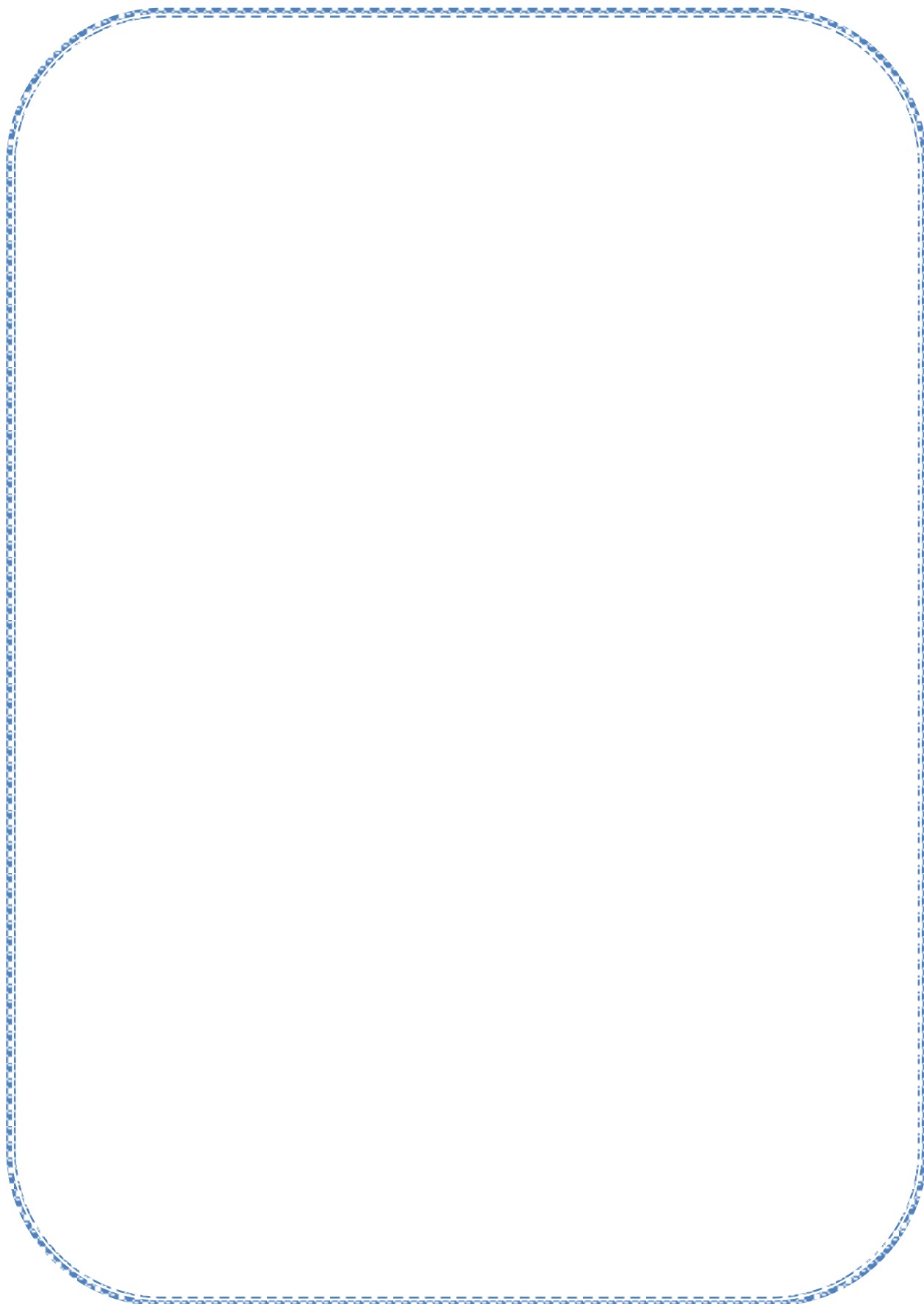
Реванди Хорезми

1-тапсырма

Оқулықтағы ұлы адамның қанатты сөздеріндегі негізгі ойды анықтап, өз ойларыңды түйіндеп жаз.

2 тапсырма

Өз шығармашылығыңды көрсететін сурет сал.

4-тапсырма

Төмендегі ұғымдарға өз түсінігің бойынша анықтама жаз.

Дарындылық

Талант

Қабілеттілік

3-тапсырма

Төменде берілген кестеге қазіргі таңдағы игі істерің мен олардың болашақтағы нәтижесі туралы жаз.

Менің игі істерім	Болашақтағы нәтижесі

ӨЗІҢДІ ТЕКСЕР!

Дұрыс жауапты тауып, белгіле.

1-тест

Бақыт деген не?

- А) *Өзгені бақытты ету, халық үшін өмір сүру.*
- Ә) *Өзін-өін жеңу және жетілдіру.*
- Б) *Өзіне ұнайтын жұмыспен шұғылдану*

2-тест

Сен ата-анаңмен қандай қарым-қатынастасың?

- А) *Әртүрлі қарым-қатынас жасаймын.*
- Ә) *Жағдайға қараймын.*
- Б) *Ата-анама үнемі инабаттылықпен, құрметпен қараймын.*

3-тест

Сенің досыңның қалта телефоны жоғалды, сен кінәлі болмасаң да сенен көрді. Не істеген болар едің?

- А) *Алмағанымды ренжіп, шу көтеріп дәлелдеймін.*
- Ә) *Сабырлылықпен досыма көмектесіп, бірге іздеймін.*
- Б) *Мән бермеймін.*

4-тест

«Адамзаттың тал бесігін сақтау» деген ой-пікірге көзқарасың қандай?

- А) *Адам – табиғаттың бір бөлшегі, әрі ғажайып туындысы болғандықтан аялаймын.*
- Ә) *Күн көрістің көзіне айналдырамын.*
- Б) *Адам мен табиғаттың байланысы мен үшін маңызды емес.*

33-34 сабақтар
ҚАНДАЙ ӘСЕМ ӘЛЕМ

**Табиғаттың өзінде өзгеше бір сүйсінерлік,
жанға жайлы нәрсе бар.**

Шоқан Уәлиханов

Жоба күнделігі

1-тапсырма

Жоба кезеңі бойынша төмендегі сұрақтарға жауап жаз.

Алдыға қойылған мақсат толығымен орындалды ма?

Жоба қаншалықты сапалы іске асырылды?

Жобаны орындау нәтижесі өзіңді қанағаттандырды ма?

Жобаның әрбір кезеңі қандай сезімге жетеледі?

Жобаның нәтижесі қоғам үшін қаншалықты тиімді?

Жобаны жүзеге асыру жолындағы қомақты үлесің?

Р.Мұратханова, Р.О.Ізғұттынова, Б.Ш.Алиев

ӨЗІН-ӨЗІ ТАҢУ

Тетрадь для 8 класса общеобразовательной школы
(на казахском языке)

Суретшісі: Д.Д. Алиева

